

WYROK Z DNIA 9 LISTOPADA 2001 R.

V KKN 264/01

W wypadku uchylenia po dniu 16 października 2001 r., po rozpoznaniu kasacji, prawomocnego wyroku wydanego przez sąd rejonowy w sprawie o wykroczenie w trybie art. 508 § 3 k.p.k., jeśli zachodzi potrzeba prowadzenia dalszego postępowania, Sąd Najwyższy uchyła także orzeczenie kolegium do spraw wykroczeń i przekazuje sprawę sądowi rejonowemu do rozpoznania jej w pierwszej instancji.

Przewodniczący: sędzia SN H. Gradzik (sprawozdawca).

Sędziowie SN: P. Hofmański, A. Kapłon.

Prokurator Prokuratury Krajowej: K. Napierski.

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu w dniu 9 listopada 2001 r., sprawy Piotra K., oskarżonego z art. 66 § 1 k.w. z powodu kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść oskarżonego od wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 6 marca 2001 r., utrzymującego w mocy orzeczenie Kolegium do Spraw Wykroczeń przy Sądzie Rejonowym w S. z dnia 27 grudnia 2000 r.,

1. uchylił zaskarżony wyrok i utrzymane nim w mocy orzeczenie Kolegium do Spraw Wykroczeń przy Sądzie Rejonowym w S.;
2. przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w S. do ponownego rozpoznania w pierwszej instancji.

UZASADNIENIE

Orzeczeniem z dnia 27 grudnia 2000 r. Kolegium d/s Wykroczeń przy Sądzie Rejonowym w S. uznało Piotra K. za winnego tego, że w dniu 1 lutego 2000 r. w miejscowości G., fałszywą informacją wprowadził w błąd funkcjonariuszy Komisariatu Policji w S., zgłaszając „niezaistniałą interwencję domową” w miejscu zamieszkania, czym spowodował niepotrzebne przybycie funkcjonariuszy policji. Za tak przypisane wykroczenie, zakwalifikowane z art. 66 § 1 k.w. wymierzono obwinionemu karę 200 zł grzywny.

Piotr K. wniósł odwołanie. Po jego rozpoznaniu Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z dnia 6 marca 2001 r., utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie.

Od prawomocnego wyroku Prokurator Generalny wniósł w trybie art. 521 k.p.k. kasację na korzyść Piotra K. Zarzucił rażące i mogące mieć wpływ na treść wyroku, naruszenie art. 512 § 5 i art. 6 k.p.k., polegające na zaniechaniu przeprowadzenia w postępowaniu odwoławczym dowodów z wyjaśnień oskarżonego i zeznań świadków, a w konsekwencji rozpoznaniu sprawy i wydaniu wyroku bez dokonania kontroli całości orzeczenia Kolegium d/s Wykroczeń.

W konkluzji autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna w stopniu oczywistym i jako taka podlega uwzględnieniu.

Istotnie, z protokołu rozprawy sądowej wynika, że przewodniczący odczytał akta sprawy Kolegium d/s Wykroczeń oraz odwołanie oskarżonego. Ten ostatni złożył jedynie oświadczenie o „podtrzymaniu” odwołania. Nie przeprowadzono żadnych dowodów osobowych. Sposób procedowania Sądu Rejonowego naruszał zatem rażąco przepis art. 512 § 5 k.p.k. obligujący, w zaistniałej sytuacji procesowej do kontroli całości zaskarżonego

orzeczenia wobec osoby, której dotyczy odwołanie. Należy zauważyć, że zgodnie z art. 512 § 4 k.p.k., w sprawie, w której wniesiono odwołanie od orzeczenia kolegium wzywa się świadków na rozprawę, chyba że ich bezpośrednie przesłuchanie nie jest konieczne, zwłaszcza gdy mają oni stwierdzić okoliczności, którym oskarżony nie zaprzeczał. W niniejszej sprawie nie można było odstąpić od bezpośredniego przesłuchania świadków na rozprawie, gdyż oskarżony nie przyznał się do popełnienia zarzuczonego wykroczenia, a przeciwne jego wyjaśnieniu ustalenia faktyczne poczyniono w oparciu o zeznania Zbigniewa i Małgorzaty K. oraz funkcjonariusza policji Piotra P. Warunkiem rzetelnego rozpoznania odwołania, a zarazem prawidłowej kontroli zaskarżonego orzeczenia, było zatem wysłuchanie na rozprawie oskarżonego i przesłuchanie wymienionych świadków. Rezygnacja z przeprowadzenia tych dowodów stanowiła nie tylko obrazę art. 512 § 4 i 5 k.p.k., ale również art. 6 k.p.k., gwarantującego oskarżonemu prawo do obrony w postępowaniu przed sądem. Jest oczywiste, że uchybienia Sądu Rejonowego, sprowadzające się do zaniechania przeprowadzenia postępowania dowodowego, mogły mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku. Z powyższych powodów, w uwzględnieniu wniosku kasacji Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Rejonowego w S.

Przy podejmowaniu orzeczenia następczego należało mieć na względzie, że uchylenie prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego następuje po wejściu w życie z dniem 17 października 2001 r. ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 106, poz. 1148, w dalszym tekście – K.p.s.w.). Kwestie prawne wiążące się z tą zmianą reguluje ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 106, poz. 1149, w dalszym tekście – p.w. K.p.s.w.). Respektuje się w niej podstawową zasadę w prawie karnym procesowym, że zastosowanie mają przepisy obowiązujące w czasie trwania procesu, a nie w czasie po-

pełnienia czynu będącego przedmiotem postępowania i w tym znaczeniu działają one wstecz. Jasno wyrażają tę zasadę przepisy art. 1 i 2 § 1 p.w. K.p.s.w. stanowiąc, że kodeks postępowania o wykroczenia wchodzi w życie z dniem 17 października 2001 r., a z tym dniem tracą moc dotychczasowe przepisy w kwestiach w nim unormowanych. Wprowadza się zarazem określone wyjątki od tej zasady. Dotyczą one, między innymi wypadków, w których zmiana ustawy następuje w czasie trwającego już postępowania w sprawie o wykroczenie. W tym względzie p.w. K.p.s.w. skłaniają się ku zasadzie tzw. postępowania mieszanego, wyrażającego się w pozostawieniu w mocy dokonanych już czynności i w prowadzeniu dalszych według nowych przepisów (art. 10, por. M. Cieślak – Polska procedura karna, Warszawa 1984, s. 182).

Szczegółowe unormowania co do spraw będących w toku zawierają przepisy przejściowe (rozdział 3 p.w. K.p.s.w.) cechujące się wśród przepisów wprowadzających tym, że precyzują sposób zakończenia toczących się postępowań i rozstrzygają, czy i przez jaki czas utrzymuje się w mocy instytucje prawne, które znosi nowa ustawa (zob. Uchwała Nr 147 Rady Ministrów z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie zasad techniki prawotwórczej – § 21 ust. 2 pkt 1 i 3 załącznika).

Przy rozważaniu kwestii trybu dalszego prowadzenia przedmiotowej sprawy zwraca uwagę przepis art. 6 § 3 p.w. K.p.s.w. stanowiący, że „W sprawach, w których wniesiono odwołanie od orzeczenia kolegium do spraw wykroczeń, sąd rozpoznaje odwołanie, stosując przepisy dotychczasowe, nie może jednak uchylić orzeczenia kolegium i przekazać sprawy do ponownego rozpoznania, chyba że z powodu stwierdzenia okoliczności, o których mowa w art. 18c § 1 pkt 1-8 ustawy, o której mowa w art. 2 § 2 pkt 1 (powody nieważności orzeczenia w poprzednim stanie prawnym – przyp. SN), zachodzi potrzeba przekazania sprawy do rozpoznania od nowa przez sąd pierwszej instancji. W razie wniesienia odwołania na niekorzyść obwi-

nionego, sąd może skazać obwinionego, którego kolegium do spraw wykroczeń uniewinniło lub co do którego umorzono postępowanie; od takiego orzeczenia obwinionemu służy apelacja”.

Z przytoczonego przepisu wynika zatem, że rozpoznanie odwołania od orzeczenia kolegium po dniu wejścia w życie K.p.s.w. następuje na podstawie przepisów rozdziału 54 k.p.k., mimo ich uchylenia (art. 5 § 7 pkt 4 p.w. K.p.s.w.). Należy podkreślić, że tenże przepis przejściowy, z samej swej natury formułuje normę wyjątkową i jako taki nie podlega wykładni rozszerzającej. Cel unormowania jest oczywisty. Chodzi o umożliwienie dokończenia trwających w dniu wejścia w życie K.p.s.w. postępowań, w których wydano już orzeczenie w kolegium do spraw wykroczeń, a nie rozpoznano jeszcze odwołania. Unika się dzięki temu konieczności powtórzenia całego postępowania w sposób przewidziany w K.p.s.w.

Wyjątkowy charakter przepisu art. 6 § 3 K.p.s.w. przesądza o jego ściśle określonym zakresie normowania. Pozostawia on w mocy przepisy rozdziału 54 k.p.k., w zakresie regulującym tryb rozpoznania przez sąd rejonowy odwołania od orzeczenia kolegium (z pewnymi modyfikacjami), dla tych tylko spraw, w których do dnia 17 października 2001 r. nie rozpoznano odwołania. Oznaczałoby zatem przyjęcie rozszerzającej, a przez to niedopuszczalnej wykładni przepisu przejściowego, gdyby upatrywać w nim podstawy dalszego procedowania w wypadku uchylenia po wejściu w życie K.p.s.w., prawomocnego wyroku sądu w sprawie o wykroczenie, w wyniku rozpoznania nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Rozszerzającą wykładnię art. 6 § 3 p.w. K.p.s.w. odrzucić trzeba z innych jeszcze względów. Wystarczy wziąć pod uwagę, że nadzwyczajne środki zaskarżenia od orzeczeń sądowych wydanych w sprawach o wykroczenia, w których kolegium orzekało w pierwszej instancji, wpływać mogą na korzyść oskarżonego w czasie nawet bardzo odległym od wejścia w życie K.p.s.w. (rozdziały 18 i 19 K.p.s.w.). Upływ okresu przedawnienia nie

stoi przecież na przeszkodzie wniesieniu i rozpoznaniu kasacji, czy też wniosku o wznowienie postępowania na korzyść oskarżonego (art. 112 i 113 K.p.s.w. w zw. z art. 529 k.p.k.). Gdyby przyjąć, że uchylenie prawomocnego wyroku sądu rejonowego (poza wypadkami umorzenia postępowania) kieruje dalszy bieg sprawy do trybu przewidzianego w art. 6 § 3 p.w. K.p.s.w., to każdorazowo uruchamianoby niefunkcjonujący model postępowania, w którym sąd rejonowy stosowałby odpowiednio przepisy o apelacji (art. 512 § 1 k.p.k.) i kontrolowałby orzeczenie organu nieistniejącego w strukturze wymiaru sprawiedliwości. Powrót do procedury, która byłaby dalszym ciągiem postępowania prowadzonego przed kolegium i w efekcie kończyłaby się wydaniem wyroku utrzymującego w mocy, uchylającego lub zmieniającego orzeczenie kolegium (art. 514 k.p.k.), raziłby anachronizmem i kłóciłby się z ustrojowym znaczeniem wejścia w życie z dniem 17 października 2001 r. K.p.s.w. (art. 237 ust. 1 w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Przeciwno szerszemu stosowaniu normy określonej w art. 6 § 3 p.w. K.p.s.w., tj. wychodzącemu zakresem poza hipotezę tego przepisu, przemawiają przesłanki wykładni językowej, systemowej i celowościowej.

Nie ma też potrzeby, by stosować art. 6 § 3 p.w. K.p.s.w. w drodze analogii legis dla wypełnienia luki prawnej. Analizowana sytuacja procesowa jest przecież unormowana w K.p.s.w., a ściśle w rozdziale 18 – kasacja. W art. 112 K.p.s.w. nakazuje się odpowiednie stosowanie w postępowaniu kasacyjnym szeregu odnośnych przepisów Kodeksu postępowania karnego, w tym art. 537. Ten właśnie przepis normuje materie orzeczeń kasacyjnych wydawanych po rozpoznaniu sprawy. Zgodnie z jego brzmieniem, w razie uchylenia zaskarżonego orzeczenia i wynikłej stąd konieczności ponownego rozpoznania sprawy, Sąd Najwyższy przekazuje ją w tym celu właściwemu sądowi. Zagadnienie sprowadza się zatem do tego tylko, który z sądów orzekających obecnie w sprawach o wykroczenia jest właściwy do dalszego prowadzenia postępowania w sprawie przedmiotowej – orzekają-

cy w pierwszej instancji czy też sąd odwoławczy? Odpowiedź nasuwa się w sposób nieodparty. Wykluczyć bowiem trzeba właściwość sądu odwoławczego, którym jest sąd okręgowy. Rozpoznaje on apelacje od wyroków sądu pierwszej instancji (art. 14 § 1 pkt 1 w zw. z art. 103 § 1 i 2 K.p.s.w.). Sąd odwoławczy nie może przeprowadzić postępowania dowodowego co do istoty sprawy (art. 109 § 2 K.p.s.w. w zw. z art. 452 § 1 k.p.k.), a więc dokonać czynności procesowych, których wbrew art. 512 § 4 i 5 k.p.k., zaniechał w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy w Strzelinie i które powinny być prowadzone w dalszym toku sprawy. Wobec powyższego za oczywiste uznać należy, że właściwym do dalszego prowadzenia sprawy jest sąd rejonowy jako sąd pierwszej instancji (art. 9 § 1 K.p.s.w.). W drugiej instancji orzeka on bowiem tylko przy rozpoznawaniu zażaleń na postanowienia i zarządzenia inne, niż zamykające drogę do wydania wyroku (art. 14 § 1 pkt 2 K.p.s.w.).

Przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi orzekającemu w pierwszej instancji oznacza, że orzeczenie kolegium do spraw wykroczeń, wydane wcześniej w pierwszej instancji traci swoje znaczenie procesowe i jako takie podlega uchyleniu. Kontrola odwoławcza orzeczenia kolegium, po wejściu w życie K.p.s.w. może nastąpić tylko w sytuacji procesowej określonej art. 6 § 3 K.p.s.w. Uchylenie natomiast po dniu 16 października 2001 r. prawomocnego orzeczenia sądu wydanego w trybie art. 508 § 3 k.p.k., nie przywraca możliwości dokonania ponownej kontroli orzeczenia kolegium, lecz pociąga konieczność (poza wypadkami umorzenia postępowania) ponownego przeprowadzenia w całości postępowania jurysdykcyjnego w sprawie o wykroczenie, zgodnie z jego modelem ukształtowanym w K.p.s.w.

Powyższy wywód uprawnia do stwierdzenia, że po dniu 16 października 2001 r., w wypadku uchylenia po rozpoznaniu kasacji, prawomocnego wyroku wydanego przez sąd rejonowy w sprawie o wykroczenie w trybie

art. 508 § 3 k.p.k., jeśli zachodzi potrzeba prowadzenia dalszego postępowania, Sąd Najwyższy uchyla także orzeczenie kolegium do spraw wykroczeń i przekazuje sprawę sądowi rejonowemu do rozpoznania jej w pierwszej instancji.